

Diamantkaméportrætter 1865

Charmerende er de, de små "diamantkaméportrætter". Kostbare at fremstille må de have været, og vi kender kun ganske få, fremstillet af nogle af de mest ambitiøse, danske fotografer i 1865.

Hvis man er meget heldig, kan man, fx i et gammelt fotoalbum, finde et lille visitkort med ikke færre end fire små, hvælvede portrætter af den samme (eller to) person(er), taget fra forskellige vinkler. Anbragt i ruder- eller diamantfacon på et visitkort.

Jeg har endnu aldrig selv fundet noget kaméportræt, de er sjældne, og det ser ud som om de kun er blevet fremstillet en ganske kort tid i Danmark, måske kun i 1865.

Budtz Müllers kaméportrætter

Portrætter af H.C. Andersen påkalder sig altid stor interesse, og der er skrevet flere bøger om dem. Et af de mange fotografier af eventyrdigteren er sådan et kaméportræt, og mon ikke H.C. Andersen var rigtig glad for det? Fotografen er Bertel Budtz Müller (eller hans atelier) og skulle nogen i Danmark have kastet sig ud i et sådan en nyskabelse, måtte det netop være dette firma, det mest eksperimenterende i Danmark i de år, hvor cand. pharm. Bertel Budtz Müller stod i spidsen, 1862-1884 (hvor han desværre døde ikke særlig gammel). Endnu to kaméportrætter er taget af firmaet, forestillende Bertel Budtz Müllers kompagnon 1862-1865, cand. pharm. Alfred Benzon, samt et af læge, Valdemar Laurson, der rejste til Argentina sidst i 1865, hvor han blev ansat på et tysk hospital.

*Foto Bertel Budtz Müller, København, kaméportræt af H.C. Andersen.
Samling Kongelige Bibliotek.*

(I dag er han "kendt" for en samling sydamerikanske fossiler, han bragte med sig til Danmark. De opbevares på Naturhistorisk Museum i København.).

En engelsk opfindelse

"The Diamond Cameo Portrait", diamantkaméportrættet, blev opfundet af fotograf Frederick Richard Window, 1824-1875, fra londonfirmaet Window & Bridge i 1864. Patentet blev registreret i juli 1864. De fire små ovale portrætter er arrangeret som en diamant på et visitkort. Portræterne viser den fotograferedes ansigt fra forskellige vinkler. Når fotografen havde monteret portrættet på sit karton, benyttedes en særlig "støbeform" til at presse de fire portrætter ud i en konveks form, så de kom til at ligne kaméer.

Et specielt multi-portræt kamera, fremstillet af H. Dallmeyer i London, blev benyttet, så man kunne optage de fire små portrætter på én glasplade.

Foto Bertel Budtz Müller, København, kaméportræt af kompagnonen Alfred Benzon. Samling Kongelige Bibliotek.

Det var, forstår vi, en vanskelig proces og derfor selvfølgelig kostbar, og selv i London var det kun få fotoatelierer, der gav sig i kast med projektet, og selv der er en diamantkamé en sjældenhed.

Danske fotografer og kaméportræterne

Der var dog flere andre danske fotografer - end kun det store fotofirma Budtz Müller & Co i København - som i 1865 kastede sig ud i det ambitiøse projekt. En af dem påstod endda, at han allerede producerede dem i 1864.

Den første vi støder på i en avisannonce er imidlertid fotograf Harald Jensen, København. Berlingske Tidende omtalte 4. oktober 1865 disse "Camée-Portrætter." I avisen kan man om de fire små portrætter bl.a. læse, at "Man erholder derved et langt fuldstændigere og klarere Begreb om den Paagjældendes virkelige Udseende". Desværre har jeg endnu ikke set kaméportrætter fra Harald Jensen.

Men allerede et par dage senere, 9. oktober 1865, indrykkede Svendborgs særprægede fotograf S.J. Grønvald en annonce, hvori han påstod, at han allerede i et årstid havde fremstillet disse kaméportrætter. Altså næsten samtidig med at opfindelsen blev publiceret i London i "Journal of the Photographic Society of London", i oktober 1864. Lige netop den innovative Grønvald kunne man sagtens forestille sig abonnerede på den slags tidsskrifter.

Men bortset fra annoncer, har jeg dd. endnu ikke set kaméportrætter af Grønvald. Han var maler og fotograf 1862-1879, og altså en af vores pionerfotografer, som det er værd at vide mere om. Derefter var han 1879-1906 forstander for Teknisk Skole i Svendborg.

Hvem fremstillede kaméportrætter?

Foruden disse to fotografer fra København og Svendborg, (begge kun kendt gennem annoncer), var det firmaet Budtz Müller, København (tre kendte eksempler), A.C. Andersen, København (kun annoncer), J.P.J. Wahlmann i

Odense (et kendt eksempel), Chr. Jensen i Korsør (kun annoncer), et kaméfoto af fotograf Jens Jacobsen Caprani, Aabenraa (senere Kolding) 1836-1878, samt et af fotograf J.E. Bøgh i Aarhus. Også Anker Ring i Thisted fremstillede kaméportrætter (kun annoncer).

Der har ganske sikkert været flere.

Indtil videre har jeg altså kun set seks kaméportrætter, alle fra Kongelige Bibliotek, fra fire fotografer, Bøgh i Aarhus (1), Caprani i Aabenraa (1), Budtz Müller i København (3), og Wahlmann i Odense (1). Glæder mig til at se flere!

Diamantkaméportrætter

Foto Budtz Müller, København. Valdemar Lausen, 1834-1889, læge i Buenos Aires. Samling Kongelige Bibliotek.

Kunst. Camée-Portraiter: Under denne Benævnelse har Hr. Photograph Harald Fr. Jensen begyndt at levere en ny Slags photographerede Visitskort, paa hvis Forfærdigelse han har søgt Eneret. Et saadant Visitskort indeholder fire smaa Visitsbilleder af samme Person, seet fra fire forskjellige Sider. Man erholder derved et langt fuldstændigere og klarere Begreb om den Paagjældendes virkelige Udseende end ved de almindelige Photographier, der kun afgive et enkelt Billede, hvis større eller mindre Lighed ofte er afhængig af ganske tilfældige Omstændigheder. Hvad der endvidere bidrager til at give disse Camée-Portraiter et eiendommeligt klart og liøligt Præg er, at de træde frem som en Art Fotoculptur paa en oplyst, oval Plade. Der er ingen Tvivl om, at denne Slags Photographier snart ville blive meget søgte.

Berlingske Tidende 4. oktober 1865.

Nye photographiske Visitskort.
De af mig indførte, af „Dagbladet“, „Berlingske Tidende“, „Dags-Telegraphen“, „Musikeren Tidende“, „Folkets Avis“ etc. rosende omtalte
Camée-Portraiter
udføres daglig i mit Atelier, hvor Prover ere til Eftersyn.
Harald Fr. Jensen,
Nørregade Nr. 40.

Berlingske 16. oktober 1865. Harald Fr. Jensens annonce. "Camée-Portraiter".

Camée-Portraiter.
Disse i Kjøbenhavn nylig indførte Portraiter, som allerede i et Aar have været forfærdigede i mit Atelier, erholdes fremdeles hos
S. J. Grønvald.

Svendborg Amtstidende 5. oktober 1865.

Foto (formentlig) J.P.J. Wahlmann, Odense (ingen oplysninger om fotograf, men der findes tilsvarende, samtidige og identiske visitkortportrætter af fotografen). Iflg. "Odense i fotografiens barndom", af Finn Grandt-Nielsen, 1979, har Wahlmann fremstillet kaméfotografier. Portræterne forestiller officer Jacob Gustav Emil Valdemar Ørum, 1835-1897, og hustru. Samling Kongelige Bibliotek.

Kaméportræt af fotograf Jens Jacobsen Caprani, 1836-1878, miniaturebilleder af fotografen selv. Samling Kongelige Bibliotek.

Foto J. E. Bøgh, Aarhus, et kaméportræt af Jens Valdemar Bøgh, 1845-1906. Fotografens ældste søn, iflg. folketælling 1860 malerlærling - hos sin far. Samling Kongelige Bibliotek.

